אלא כשם שהיה סופר בדברי חורה.

ממנה כל האותיות שבתורה שבכתב ועשה המסורת: כך היה סופר בדברי חלמים. למנות ההלכות: הראשונים חרשו כו'. איידי דמייתי שהראשונים

עשו ספורות להקל על המעיינים מייחי נמי הא דר׳ חגי: ואנו אין לנו מה לאכול. כלומר אף על פי

א"ר מנא. באותה שעה אמרו אפי לחמורו של

ר"פ בן יאיר לא דמיין: **חמרסא דר"פ בן יאיר.** 

נודוה לחנוים דלילה והיחה נוחונה אולם שלשה

מים ולא טעמה כלום: בסר שלשה ימים. נמלכו

להחזירה אחרו הוציאוה חכאו שלא חחות אצלינו

והלכה מעלתה ועמדה על פתח ביתו של ר"פ והתחילה לנעוק: א"ל ר" פנחם. פתחו הדלת לעניה זו דהא שלשה ימים שלא אכלה כלום: פחחן

לה. ונכנסה: אמר להן. ר"פ תנו לה לאכול ונתנו לפניה שעורים ולא רלתה לאכול: אמר לון. ר"פ

לפניה שעורים ולא רלחה לאכול: אמר לון. ר״פ וכי ממוקנים הם השעורים שאין בהם פסולת: האימסון דמיין. הפרשתן מהם דמאי: אמרון ליה. לא כך למדמנו רבינו הלוקח פירות מעם הארץ ארע או להאכילן לבהמה פטורין מן הדמאי דכיון דרוב עמי הארץ מעשרין הן לא גורו באלו כיון שאינו אוכל מהן בעלמו: קמח לעורם. לעבדן ושמן לנר פטור מן הדמאי וזו נמי למה אינה אוכלת: אמר לון. ר״פ מה נעשה לעניה זו שהיא

מחמרת על עלמה הרבה והפרישו דמאי ואכלה:

שיודעין לדבר. בשבעים לשון וכו׳ ראויין לשמוע

שהן מבינין שבעים לשון אע"פ שאינן יודעין להשיב: ה"ו ראויין לסנהדרין. וכשרה על לד הדוחק: שלשה.

שיודעיו לדבר: מרבעה. שידעום לדבר ה"ז מעולה: יבשה

והוה תמו. שם: חד אלם. שאינו שומע ואינו מדבר:

לריפין. הוא סוכה שאין לה גג אלא חדה מלמעלה ועשויה מערבה: אייסוני' וכו'. הביאוהו לפני

פתחיה להבין ממנו באיזה מקום הוא: א"ל. מי איכא מהום בא"י ששמו גגות לריפיו או לריפיו גגות והלכו לשם ומלאו: נשדף. נלקה בשדפון: מוכרא. חור שבמוחת הדלת שבו תוחבים הבריח לנעול:

שופעת דמים כמעיין. ומביאה קן אחד חובה א' חטאת ואחד עולה כדין זבה: בעינה סיכנה. וזו

קן נדבה וכולן עולות: בים סכנה. בעברה תוך הים היתה בסכנה חו לנדרה ועולות הן: ואב בא

ליטול אם בנה. ונדרה קן אחד להצלח בנה: ע"י שהיו הכהנים וכו' והיו באין לידי חולי מעיים.

לכך היו לריכין לרופא לרפאותן והלכך אף הוא נחשב מהממונים שהיו במקדש שאף הוא נטל

שכרו מתרומת הלשכה דלרכי קרבן הוא שיאכלו

הכהנים בשר קרבנות השמנים ולא יבוא לידי נותר:

ישטים מים. שאסורים לשחות יין פעורה: ו**שוחין מים.** שאסורים לשחות יין פעורה: לעלרן ואיזה יין טוב לרפואתן שע"י הצינה המעיים מתרפאין או מתעלרים יותר מדאי: והוה ידע.

איזה סלע מוליא מים לוגנים ואיזהו מים חמים

משנת אליהו שנים שיודעין לדכר. עיין סנהדרין "ד זעיין מוספות מנחות ס"ה א' ד"ה ויודעים נשבעים לשון כרי: אחם אומרם לעינסי כר. בכבלי מנחות ס"ד כ' מובא זו

מלא ירדו הגשמים ולא ידעו מאין להביא העומר

ויהיה ניכר הגניבה: אפקונה. הוליאו

השנויים שם ברישא דמתניי: לכן אחלק לו ברבים ואם עלומים יחלק שלל תחת אשר הערה נפשו למות: שהחקין חדרש וכו'. שדורשין אותן ברבים ואף זה שמוסר נפשו לה' יהיה לו חלק בתורם, ה' בכריע: פ"ג ואם עלומים אלו אנשי כנסם הגדולה שהתקינו כללין ופרטין בתורה: מה פ"ל סופרים. מאי רבותיהו דשבתינהו קראי בהכי: ספורום שפורום. שקבלו במכתחן כל החלוקות שבדינין ושמו להן מספר ככל הנך דמייתי: חמשה לא יסרומו. בריש מסכת תרומות: ה' דברים חייבין בחלה. ריש פיה לחלה בריש מסכת הרומות: ה' דבר וכו'. ריש טהרות: ד' אבום נוקין. ריש בבא קמא: ל"ע אבום מלאכום. שבת פרק כלל גדול: מה פ"ל סופר. דכתיב המכל איל לאלה אה בין מופר דברי מומר בין הופר

#### עין משפם נר מצוה

פפא מטרקי דטייעי וכו',

ל) שבת קיב ב וירו׳ דמאי פ״אהל״ג, ב) ירושלמי שם וב״ר פ׳ ס׳ ועי׳ חולין ז ב, ג) דמאי פ״א מ״ג, ד) עי׳ סנהדרין זי ב, ד) מנחות סד ב, ו) לפנינו ביומא שם איתא א"ר מדרא מאי מדרא אמר רב

ב א מיי׳ פרק י״ג ממעשר הלני״

שהראשונים עשו. כל הפעולות להקל עלינו עדיין קשה עלינו להבין ד"ח על בוריין: אין חוון וכו'. אם היו הראשונים מלאכים אנו בני אדם אבל אם ג ב מיי׳ פרק א מסנהדרין היו הן בני אדם אנחנו כחמורים לרוב פחימותינו: : ייל

ד ג מיי' פ"ו מכלי המקדש הלי"ד:

ה ד מיי שם הלמייו:

# נוסחת הבבלי

(א) זה ר"ע שהתקין משנה ומדרש והלכות וכו": (ב) כתיב ומשפחות סופרים כו' סופרים שעשו כו' אמר רב אחא כתיב כו' סופר כשם כו' ר"ש בר נחמני סופר כסט כו יום כו מתנני כו' ר"א בר מונה בשם כו': (ג) כלום אמרו אפקנא מהכא כו' דמרה שריא מיתאנחת אמר ליה ר' פנחם בן יאיר פתחו לה לעלובה כו' ועיילה יהבן קמה שעורין ולא אכלת אמרו לי' ר' לא בעית למיכל אמר להון מתקנון אינון אמר ליה אין ארומתון דמאי א"ל לא כדין אלפינן הנותן זרע לבהמה פט אי אמר מה ניעבד מן הדמאי דהיא מחמרא על נפשה ארומה דמאי ואכלת: (ד) תני פתחיה זה מרדכי בא וראה כמה גדול כחו של אותו האיש שפותח בדברים כו' סנהדרין שהיו בה שנים יודעין לדבר כו' זומא ור' אלישור בן מחתיה וחנניה בן חנילאי פ"א כו' ולא היו יודעין להביא כו' א"ר יוסי בר ביבין פ"א נשדפה א"י ולא ידעו כו' יהיב חדא ידיה כו' וחדא על סוכרא אייתיניה קמיה דפתחיה אמר להו אית כו': (ה) ג' נשים הביאו שלש קינין כו':

## הגהות הגר"א

[א] נ"ל אנו אין לנו פה לאכול. וכ"ה בעירובין פ"ה לחות האבן אם משים אדם לחייו כאבן הזה שאינו נימח וכמ"ש פתח פומד סמים לינמו יכני ש שנמו פונן קרי וכו'. תני וכו'. שנא' כי חיים הם למולאיהם למוליאיהם בפה ואנחנו מתעללים בזה:

## גליון הש"ם

(מ"ט עי׳ תוספות קדושין ל ע״ה ד"ה נקראו: [ב] עיין מוס' חולין דף ז ע"ב ד"ה הא: [ג] עי תוס' מנחות דף סד ע"ב ד"ה ועל ותוס' ב"ק דף פב ע"ב ד"ה ועל:

#### תורה אור השלם

 לַכַן אֲחַלֶּק לוֹ בֶרַבִּים וְאֶת עצומִים יְחַלֵּק שְׁלֶל תַּחַת אֲשֶׁר הָעֶרְה לַמְּוֶת נַפְּשׁוֹ וְאֶת פשעים נמנה והוא חטא רבים ָנֶשָׂא וְלַפּשְׁעִים יַפְּגִּיעֵ:

ישעיהו נג יב 2. וּמִשְּׁפְחוֹת ספְרִים יּשְׁבֵּי יַעְבֵּץ הִּרְעָתִים שִׁמְעָתִים שוֹּבְתִים הַמָָּח הַקִּינִים הַבְּּאִים מחמת אבי בית רכב:

בּתְּוּבֶּתְּי בְּיִרְ דְּבָּב. דברי הימים אב נה 3. וְזָה פַּרְשֶׁגֶן הַנְּשְׁתְּוְן אֲשֶׁר. נתן הפלך אַרתַּחְשׁסְתָּא לְעָוְרָא הַבּּהֵן הַספַר ספַר דְּבְרֵי מִצְּוֹת יֵיִ וְחָקִּיוֹ עֵל יִשְׂרָאֵל:

על הרלפה ואוכלין בשר ושותין מים שאסורין לשחות יין כדכתיב יין ושכר אל תשת וכו׳ הוו באין לידי חולי מעיים והוו ידע הידין חמר טב למעיה: נחוניה חופר שיחיו שיהיו מלוייו . מים לעולי רגלים. גביני כרוז היה משכים ואומר עמדו הכהנים לעבודתכם כו' כדאיתא ביומא פרק א' (דף כ:) ממונה על הפקיע. ירושלמי שהיה מזויג את הפתילות כדתנו מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין לשמחת בית השואבה וקשה דבבבלי ביומא [דף כג] מפרש מאי פקיע אמר רב יהודה<sup>0</sup> מרעתרא מאי מרעתרא אמר רב פפא דתירקא דטייעי דפסיק רישיה כדתניא ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע: הצלצל. מלשון בצלצלי כלי שיר על השיר נעימה יתירה היה יודע אמרו עליו על הוגרוס בן לוי שהיה מנעים את קולו בומר וכשהיה נועץ גודלו לתוך פיו היה מוליא כמה מיני זמר והיו אחיו הכהנים נוקרין בבת רחש: על מעשה לחם הפנים. שחין חדם יודע לרדות כמותם כדאמר ביומא פ"ג : ובית אבעינם על מעשה הקטורם. שאין אדם יודע כמותן שיהא מתמר ועולה כמקל. על הפרוכת שהיה ממונה על אורגי פרוכת. פינחם המלביש שהיה מלביש בגדי כהונה גדולה לכהן גדול בשעת עבודה. ירושלמי מעשה בכהן אחד שהלביש לסרדיוט אחד ונתן לו ח' זהובים ותיקנו שיהיה נאמן ממונה עליהן שלא יהא כהן רשאי להלבישן לאחר ויש מפרשים שהיה מלבישן לכהן גדול ומתקנן

: שיעמדו נאין לו ואינו נ"ל

תקלין חדתין מסרה ומשובשת: אר"י כסיב כו'. איידי דנקט מעלת המוזכרין לשבח וגם מעלת החכמים שמנו הכל נקט לה הכא: אחלק לו ברבים. זה ר"ע. שרבים היו תלמידיו כמ"ש בריש מגילה וכולהו שרבים היו חלמידיו כמ"ש בריש מגילה וכולהו סקימתאי אליבא דר"ע ואחרין בגמי ההיה העולם שמם עד שבא ר"ע אלל רבומיט כו'. והעמיד מלמידים הרבה ולכן דריש עליו אחלק לו ברבים מלמידים הרבה ולכן דריש עליו אחלק לו ברבים מלמידים הדבה ולכן דריש על הרוגי לוד שומעלמו של מוכור נפשם על קידוש ה' יחלק שלל של למסור נפשם על קידוש ה' יחלק שלל של למחור נפשם על קידוש ה' יחלק של של של מבילין כו' וזהו שנאמר מחם אשר הערה למות מביאין כו' וזהו שנאמר מחם אשר הערה למות מביאין כו' וזהו שנאמר ומון שאתר ככל יום היה מחומר ברב ב"ברב" במחדר מחומר של מביב ב"ברב" במחדר מחומר מרבים היה ב"ברב" ב"ברב מפטר מטר לפטר מטר מינה אינהי שנותו בכל יום היא מעותו ככל יוה שאחר בכל נפשון וזה שאחר נפשו חוד שהיה מפוד וזה שאחר הערה שעורה עליו שהיה מקהיל קהלות ואת פושעים נמנה. כמ"ש אוי לי כר' כמחללי שבתות כר': אנשי כנה"ג סיקנו. יתום סמנה בעלמה ליחשבו כ' או ג' אלה דהוה משום סמנה בעלמה ליחשבו כ' או ג' אלה דהוה כולל כל הש"מ וממחיל בשרה הרשטון ונקט כסדר המספר אלה דסמיך קדשים לטהרות ואבות לאבות: לעורה היה הכה המפפר שה של מופר. דכתיב שם אשר לעורה היה ההם המפפר מה ש"ל סופר. דכתיב שם אשר נטורה הכהן החופר מה ש"ל חופר. דכתיב שם חשר נתן המלך ארתחשתחא לעורא הכהן החופר סופר דברי מלוח ה' וחקיו וכיון דכתיב הסופר קמא מה מ"ל סופר בתרא: כשם שהיה סופר בדברי חורה כך היה סופר בדברי חכמים. וסיפא דקרא דברי מלוח ה". הוא תורה שבכתב כמש"ש והוא סופר מהיר

אמר רבי יונה כתיב <sup>1</sup>לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל (א) זה ר"ע שהתקין מדרש ההלכות והגדות ויש אומרים אלו אָנשי כנסת הגדולה תיקנו אלא מה תיקן זה כללות ופרטות אמר ר' אבהו (<sup>ב</sup>)כתיב <sup>2</sup>משפחת סופרים יושבי יעבץ מה ת"ל סופרים אלא שעשו את התורה םפורות ספורות חמשה לא יתרומו תרומה ה' דברים חייבין בחלה חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן שלשים ושש כריתות בתורה שלש עשרה דבר נאמרו בנבלת העוף המהור ד' אבות נזיקין אבות מלאכות ארבעים חסר אחת אמר רבי (אחא) אלִיעזר כתיב ³לעזרא הכהן הסופר מה ת"ל סופר אלא כשם שהיה סופר בדברי תורה כך היה סופר בדברי חכמים ר' חגי בשם ר' שמואל בר נחמן . הראשונים חרשו וזרעו ניכשו כיסחו עדרו קצרו עמרו דשו זרו בררו מחנו הרקידו לשו קימפו ואפו ואנו אין לנו <sup>[א]</sup>מה לאכול ר' אבא בר (יונה) זמינא בשם ר' זעירא אין<sup>6)</sup> הוון קדמאין מלאכין אנן בני בשם די יעדה אין דייון קו כהן ביליבן הגן בל אנש ואין הוון בני אנש אנן חמרין א"ר מנא בההיא שעתא אמרין אפילו כחמרתיה דר' פנחם בן יאיר לא אידמינון חמרתיה? דר"פ בן יאיר גנבתה ליסטאי בליליא עבדת ממירא גבון תלתא יומין יומין אימלכוו ולא מעמא (י)כלום בתר תלתא מחזרתה אמרי אפקינון מן הכא דלא תימות גבן אפקונה אזלת וקמת לה על תרעא דמרה שריית מנהקת אמר לון פתחון להדא עלובתא דאית לה יומין דלא מעמא כלום פתחין לה ועלת לה אמר לון יהבו לה כלום תיכול יהבון קומה שעורין ולא בעית למיכל אמרין ליה רבי לא בעית למיכל ולא בעית למיכל אמרין ליה רבי לא בעית לביבל אמר לון מתקנין אינון אמרו ליה אין אמר לון וארימתון דמיין אמרון ליה לא כן אלפון רבי "הלוקח" זרע לבהמה קמה לעורות שמן לאור פפור מן הדמאי אמר לון ניו מה נעבד לה להדא עלובתא דהיא מחמרה על גרמה מגין וארימן דמיין עלובתא דהיא מחמרה על גרמה מגין וארימן דמיין "הרבי ברבים" וארימן דמיין ווארימן דמיין אמרימן דמיין אמרימן דמיין אמרימן איינון אינון איינון ואכלת: פתחיה על הקינין: (ד)בא וראה מה גדול הוא כחו של אותו האיש פותח דברים ודורשן: יודע בע' לשון: תני סנהדרין שיש בה שנים דוע בע ישרון הוג טבורון שש בוז אוים שיכולין לדבר וכולן ראוין לשמוע הרי זו ראויה לסנהדרין ג' הרי זו בינונית ד' הרי זו חכמה וביבנה היו בה ד' בן עזאי ובן זומא ובן חכינאי ור"א בן מתיה (מ״ה חנניה בן חנילא) א״ר״ חסרא פעם אחת יבשה א"י ולא ידעו מהיכן להביא עומר והוה תמן חד אלם דהוה יהיב חד ידיה על גגות וחד ידיה על צריפים אייתוניה קמיה דפתחיה אמר להו אית אתר דמתקריא גגות צריפין או צריפין גגות אזלין לתמן ואשכחן א"ר יוסה (בִיבן) בי רבי בון פעם אחת 🗈 נשדף כל העולם כולו ולא היו יודעין מהיכן להביא העומר והוה תמן חד אילם דהוה יהיב ידיה על עיניה וידיה על סוכרא אייתוניה לגבי פתחיה אמר לון אית אתר דמיתקריא עין סוכר או סוכר עין ואזלון תמן ואשכחון <sup>(ה)</sup>ג' נשים הְביאו קיניהן אחת אומרת לעינתי ואחת אומרת לימתי ואחת אומרת לזיבתי זו שאומרת לעינתי סברין מימר שופעת כמעין אמר לון בעיינא סכנת זו שאומרת לימתי סברין מימר שופעת כים אמר

אתם אותרם לעינפי כר. בפצלי מנסות ס"ד צ' מוצא זו הכחוב בנמי וחדא אחרה לעונמי סבור מינה הסוגיא ורסוב בנמי וחדא אחרה לעונמי סבור מינה היכתי זכה מנשל אחר מינח לעונמה פיי לעונת קרבן זיכהי על ימתה ששופעת ביים ועל לעונתה פיי לעונת קרבן זיכהי דייושלות הגורסא לעינת היכהי לעונתי ולפי סוגיא דייושלות הגורסא לעינתי ואפשר דכן ז"ל בבפלי וס"ל שופעת כמעון ממ"ש בירושלות דלפי" היו א"ש טפי מט מסתע על עינה. ועל מ"ש שם שמא בזוב סיכנה פירש הסחתע על עינה. ועל מ"ש שם שמא בזוב סיכנה פירש הסחת על עינה. ועל מ"ש שם שמא בזוב סיכנה מירש המיד ביים שהיות השומת על שניה. ועל מ"ש שם שמא בווב סיכנה מותדבה למיו חודבה בייד לקונה להביל היו. בירושל היו בייד שהמח שות בבלי שם שמא בואב סיכנה וממש כירושלות לצור להביה בבלי שם שמא בואב סיכנה וממש כירושלות לעיד להגיה בבבלי שם שמא בואב סיכנה וממש כירושלות דעובדא חדא הוי ולא מספרה בייד

שופעת כמעין ממש בירשלמי לפידו היו איש שי שאובורת ליבתי סברין מיבור שופעת כים אבור מלות הי. הוא חורה שבכתב נמש הוא אור בהי ביבור מביבור מיבור מו שאובורת לזיבתי סברין מיבור במוש אבור לון זאב בא ליבול את בנה: בן מיבור שלורה שבכתב גם לאומות נכתבה בלה יצי ב"ע שהיה ובו". יעל ידי שהיו הבהגים בהדלבין יחפים לפר מוד ומקדו מנית מלות ולבה אחייה ובו": יעל ידי שהיו הבהגים בהדלבין יחפים לפר מוד ומקדו מנית מות לוח הבאין על חורה שבכתב גם לאומות נכתבה בלח שלור הבהגים בהדלבין יחפים לפר מוד בלחל מנית ומים מות לוח ולדי הבעור ושותין ביים היו באין על מודה שבעל פה: פראות המות ביים בלחלים אחייה ובו"ל הבר ושותין ביים היו באין ביים היו באין ביים היו באין ביים היו באין ובערות והוה ידע האי דין חבר שבעל היו לאות מתוללים בהיו מות לוח הלאונים היו כל מידי מלחלים לאות הלאון מהלא ביים הלאונים היוכי מידי מלחלים מלחלים לאות הלאון מהלא ביים ולאות מפעללים בהיו מי של מתרה בלחלים לאות הלאון מלחלים. של מחיים ללחלים לאות הלאון מלחלים של מלחלים לאות הלאון מלחלים של מלחלים לאות שבעלים ביים לאות בלחלים לאות בלחלים לאות שבעלים בות בלחלים לאות בלחלים ביים בלחלים לאות הלאון מלחלים של מלחלים לאות בלחלים לאות שביים לאות בלחלים לאות שבלים לאות שבייה בלחלים לאות בלחלי